

Körsång och ensemblespel med barn

En processbeskrivning av ett musikprojekt i lågstadieskola

Emilia Backman

Examensarbete för Musikpedagog (YH)-examen

Utbildning i musik

Jakobstad 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Emilia Backman

Utbildning och ort: Musik, Jakobstad

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Musikpedagog

Handledare: Mikael Svarvar

Titel: **Körsång och ensemblespel med barn:** En processbeskrivning av ett musikprojekt i lågstadieskola

---

Datum 16.11.2017

Sidantal 19

Bilagor 2

Abstrakt

Detta arbete är en processbeskrivning av det musikprojekt som jag och min syster höll i en lågstadieskola i maj och juni 2017. Syftet med arbetet är att ge en överblick av hur vi gick till väga under planeringen av projektet, utförandet samt ge en analys av processen.

Teman som diskuteras och analyseras i arbetet är skapande av pedagogiska arrangemang, undervisning i ensemblespel, stämsång samt body-percussion med barn.

Jag hoppas att detta arbete kan inspirera andra musklärare i arrangering samt i vokal- och instrumental ensembleövning med barn.

.

Språk: Svenska

Nyckelord: Musikundervisning, grundskola, ensemblespel, körsång, stämsång, body-percussion, musikpedagogik

---

BACHELOR'S THESIS

Author: Emilia Backman

Degree Programme: Music, Jakobstad

Specialization: Music Pedagogue

Supervisor: Mikael Svarvar

Title: **Choral singing and music ensemble with children:**A process description of a music project, held in a primary school

---

Date 16.11.2017

Number of pages 19

Appendices 2

Summary

This thesis is a process description of a music project that my sister and I held in a primary school in May and June 2017. The aim of this thesis is to give a review of how we went about during the planning of the project, the execution of it and to give an assessment of the process.

Themes that are discussed and analysed in this thesis are creating pedagogical arrangements, teaching music ensembles, choral singing and body-percussion for children.

I hope this thesis will inspire other musicteachers in arranging and practising vocal and instrumental ensembles with children.

Language: Swedish

Key words: Music education, primary school, music ensemble, choral singing, body-percussion, music pedagogy

---

Innehållsförteckning

1 Inledning och syfte	1
2 Planeringsprocessen	3
2.1 Projektets tema och idé	3
2.2 Pedagogiska arrangemang	4
3 Övningsprocessen (låtarna)	7
3.1 Att skriva sångtext med barn	7
3.2 Ensemblespel med barn	8
3.3 Körsång med barn	9
3.4 Stämsång med barn	11
3.5 Body-percussion kontrollerar och övar motoriska färdigheter	13
4 Generalrepetition och konserten	15
5 Slutdiskussion	16
Källförteckning	19

1 Inledning och syfte

Innan jag började studera sångpedagogik vid Novia studerade jag till klasslärare vid Åbo Akademi i Vasa. Under mina studier i Vasa låg fokus på undervisning i större elevgrupper samt didaktik i de olika skolämnena. Eftersom jag har ett stort intresse för musik tog jag så många kurser i ämnet som det fanns möjlighet till. Jag var medlem i rockföreningens styrelse under studietiden, tog pianokurser och valde musik som biämne. Under min ämnespraktik höll jag musiklektioner i årskurserna tre och fyra. Under denna praktik var pedagogik och ämnesdidaktik det centrala. Jag har länge haft ett intresse för att undervisa barn i musik och har undervisat i ensemble, sång, piano, trumpet och musiklekskola vid olika musikskolor och institut.

Jag som musikpedagog

Den pedagogiska och didaktiska delen av min musikundervisning för barn har, tack vare mina pedagogiska studier, kommit rätt naturligt för mig. I detta projekt har jag därmed fått fokusera mer på den musikaliska delen. För mig är det väldigt viktigt att få eleverna att bli motiverade under musiklektionerna och att jag som lärare ser alla elever som enskilda individer och inte som grupp. Detta känner jag att har kommit naturligt för mig, medan den musikaliska sidan – att få det att låta representabelt, är något helt annat. Den pedagogiska biten är dock nödvändig för att kunna skapa musik i en klass. För mig är målet att skapa en trygg stämning så att eleverna vågar och vill medverka i musikundervisningen.

Projektets form och uppbyggnad

Jag och min syster (klasslärare) fick i uppdrag att välja och öva vårkonsertsånger för eleverna i en lågstadieskola med ca 20 elever. Skolan hade en fungerande musikutrustning med elbas, elgitarr, trumset, tre akustiska gitarrer, piano, synt och rytminstrument. Vi ville använda så många instrument som möjligt, för att ge eleverna möjligheten att prova på olika instrument. Åtta dubbellektioner hölls, två 45-minuters lektioner med femton minuters rast mellan lektionerna. Lektionerna hölls efter elevernas lunchrast, två gånger per vecka. Tidpunkten var passande för oss eftersom vi då hade tid att ställa fram material och instrument inför lektionerna under elevernas matrast. Två dubbellektioner per vecka gjorde processen mycket

mer effektiv. Eleverna hann inte glömma bort det vi lärt dem senast och allt de lärde sig hann mogna innan nästa dubbelktion.

Syfte med arbetet

Detta arbete är en processbeskrivning av projektet som jag och min syster höll. Syftet med arbetet är att ge en överblick i hur vi gick till väga under planeringen av projektet, utförandet samt ge en analys av processen. Jag hoppas att detta arbete kan inspirera andra musklärare i arrangering och ensembleövning med barn.

Arbetets andra kapitel inleds med en beskrivning av musikprojektets idé och planeringsskede där skapandet av pedagogiska arrangemang diskuteras.

I det tredje kapitlet ges en processbeskrivning och analys av låttextskrivning med barn. Hur vi gick till väga, elevernas respons samt resultatet av övningen. Ensemblespel med barn diskuteras och analyseras. Vad som tar tid att lära ut, vad man bör tänka på samt upptäckter som gjordes genom detta projekt gällande ensemblespel. Därefter diskuterar jag körsång med barn. Under projektets gång togs grunderna i sångteknik och körsång upp med barnen. Jag belyser även arbete med uttal och frasering i kör. I projektet introduceras stämsång genom tvåstämmig sång, där den ena stämman sjunger melodin, medan den andra sjunger en tersstämma. Här ges en processbeskrivning av hur vi gick tillväga när vi introducerade stämsång för barnen, samt analys av processen och resultatet. Body-percussion användes även i projektet och jag beskriver hur övning i body-percussion tränar specifika musikaliska färdigheter som sedan kan användas i exempelvis ensemblespel. De tankar som jag haft och upptäckter som gjorts under projektets gång hänvisas till litteratur inom de teman som tas upp i arbetet.

Projektet avslutades med en konsert under elevernas vårfest och i det fjärde kapitlet beskriver jag därför generalrepetitionen samt själva framförandet av de låtar vi övat in. En analys av de faktorer som påverkade repetitionens och uppträdandets resultat görs.

Arbetet avslutas i det femte kapitlet med en slutdiskussion om de metoder som använts i projektet, planeringen och övningarnas framskridande, samt mina upptäckter. Slutligen ges även en beskrivning av vilka egenskaper jag funnit att en musklärare kan ha nytta av i undervisning med barn.

2 Planeringsprocessen

I detta kapitel ges en beskrivning av hur planeringen av projektet framskred. Därefter beskriver och analyserar jag de metoder som användes under introducering av nytt stoff, i uppvärmningar och uppsjungningar. Jag belyser varför pedagogiska arrangemang är ett hjälpmedel för läraren, hur våra arrangemang såg ut samt vad man bör tänka på i skapandet av liknande arrangemang.

2.1 Projektets tema och idé

Repertoar och upplägg diskuterades under några tillfällen innan projektet inleddes. Temat för skolans vårfest var "Finland 100 år". Vi diskuterade repertoar av finländska sånger som skulle passa för ändamålet. Idén att lära ut sånger som är i stil med det eleverna själva lyssnar på idag, men som ändå skulle passa in i temat kändes lämpligt för projektet. Traditionella finländska stamsånger fanns ändå med i vårfestens allsångsrepertoar. En poppig hitlåt valdes, som eleverna fick skriva en egen text till med temat *Finland*. Som andra låt valdes en svensk poplåt på engelska, där några ord i sångtextens ändades så att sången passade till en vårfest.

Jag ansvarade för undervisningen i sång och min syster för ensemblespel i övningsprocessens början. Vi ville utnyttja det att vi var två lärare och göra undervisningen så effektiv som möjligt. Jag hade inte tidigare undervisat i denna skola och visste inget om elevernas kunskap och erfarenhet av körsång. Min syster hade tidigare haft några lektioner i ensemblespel i denna skola, och visste därmed att de flesta av eleverna var nybörjare i denna typ av undervisning. Eleverna delades upp årskursvis, åk 1-3 var i en grupp och åk 4-6 i en grupp. Uppdelningen kändes logisk eftersom de yngre eleverna skulle sjunga till den sång som de äldre ackompanjerade till. Den andra låten skulle ackompanjeras av oss lärare, de yngre eleverna skulle spela rytminstrument och de äldre sjunga.

Variation i uppvärmnings- och uppsjungningsövningar

I uppvärmningar och uppsjungningar inkluderades body-percussion¹, stämsång och rytminstrument. Detta gjordes för att eleverna skulle få bekanta sig med de olika musikelementen innan själva sång- och ensembleövningarna introducerades.

---

¹ Body-percussion involverar användning av kroppen för att skapa slagverk liknande ljud.

Body-percussion tränades genom övningar där eleverna fick stampa, klappa i händer, gå runt medan de sjöng melodier och ramsor. Stämsång introducerades genom bland annat call-and-responsövningar. Rytminstrumenten introducerades i en övning där eleverna skulle stå med ansiktet mot väggen och lyssna på olika rytminstrument. Varje rytminstrument stod för en kroppsdel som man skulle röra på. Exempelvis när trumman spelades på skulle eleverna stampa med fötterna. När maracas spelades på skulle eleverna gunga med höfterna och så vidare. Övningen var omtyckt av eleverna och vi lät några elever dirigera de andra. Övningen uppmuntrade till att våga släppa loss och se lite fånig ut, samtidigt som eleverna fick öva på att röra olika kroppsdelar i takt med rytmen från ett instrument. Övning i samspel, samtidigt som eleverna fick öva på att använda rytminstrument gjordes i leken "Blinkmördare" som vi gjort om till "Äggmördare". Leken gick ut på att en elev gick ut ur klassen medan resten av gruppen satt i en ring med varsitt rytmägg. Eleverna valde vem som skulle vara dirigent och leda de andra i sitt spelande (dynamiskt och rytmiskt). Sedan fick eleven som varit utanför klassrummet komma in och försöka lista ut vem av äggspelarna som var dirigenten. Samspel och rytmik tränades i denna lek eftersom eleverna måste lyssna till varandra och försöka spela samma rytm som dirigenten. Eleverna var tvungna vara lyhörda, för att höra när dirigenten ändrade rytm i sitt spelande.

2.2 Pedagogiska arrangemang

Inövande av låtar med barn kan göras på många olika sätt. Musikläraren eller ledaren har ofta lagt mycket tid åt planering och arrangeringen av låtar som ska sjungas och spelas i klassrummen. De pedagogiska arrangemangen² är oftast något som endast ledaren tar del av, eftersom det lätt kan se komplicerat och ointressant ut för eleverna. Vi skrev ner mallar för rytminstrumenten och för stämsången (se Figur 1 och 2). Dessa kompmallar skapades för att stöda oss lärare i undervisningen och gavs inte ut åt eleverna. De kompmallar eleverna fick bestod av sångtext, ackord samt korta instruktioner för de olika instrumenten – när de skulle börja spela och dynamiska förändringar i låtarna (se Bilaga 1 och 2).

Vi valde att endast ge text och ackord åt eleverna eftersom vi ansåg att de snabbast skulle lära sig låtarna på gehör. En kompmall med noter skulle bli för

---

² Pedagogiska arrangemang är noter som lärare skapar under planeringen av musikundervisning, för att strukturera undervisningen och stöda läraren.

komplicerad för eleverna. Om eleverna hade haft mer erfarenhet i notläsning hade kompmallarna sett annorlunda ut. Utifrån denna komplapp såg eleverna när de skulle byta ackord genom att följa med i sångtexten.

Att hitta rätt tonart

När man undervisar i ensemblespel kan det vara problematiskt att hitta en lämplig tonart på låtarna man tänker spela. Om låten även ska sjungas bör man ta elevernas röstomfång i beaktande och är bandmedlemmarna nybörjare får låten givetvis inte ha för många och svåra ackord. I den låt som eleverna fick kompa till själva, förenklade vi en del ackord (se s. 10). Den tonart vi valde var relativt låg för barnröster. Vi hade dock tur, för många av eleverna i gruppen hade låga sångröster. Tonarten visade sig därför vara lämplig för just denna grupp. Den låt som eleverna sjöng i och vi lärare kompade till bestämde vi tonart till efter elevernas röstomfång.

Fagius (2007a, s.118) poängterar att barns röstomfång är betydligt större i spontansång än när barnen ska sjunga någon bestämd sång. Enligt Fagius kan barnen sjunga toner i andra till fjärde oktaven under spontansång. McAllister & Södersten (2007, s.46-47) skriver att man i undersökningar kommit fram till att en 11-åring med sängerfarenhet kan ha ett röstomfång på över tre oktaver.

I'm So Happy

Maracas

Claves

Bongotrumma

Tamburin

Triangel

Figur 1: Kompmall för hur rytminstrumenten skulle spela

När valet av repertoar för projektet var klart gjorde vi en arbetsfördelning mellan oss musiklärare. Under projektets början undervisade jag i sång och min syster i ensemblespel, sedan jobbade vi tillsammans. Under de första lektionerna förberedde vi eleverna mentalt och fysiskt för ensemblespel och körsång genom uppvärmningar, uppsjungsövningar och rytmövningar. Våra pedagogiska arrangemang skapades för att stöda oss som lärare och för att eleverna skulle ha något att följa under inläringen och övningarna. De pedagogiska arrangemangen visade sig även strukturera upp de kommande övningarna med eleverna. I skapande av denna typ av arrangemang bör man även fundera på låtarnas tonart, så att ackorden är av passande svårighetsgrad och melodin hålls i ett lämpligt tonläge.

3 Övningsprocessen (låtarna)

Här presenteras metoder som användes i skapandet av en egen låttext, inläring av ackord, samspel i band, körsång och stämsång samt övning i body-percussion. Här redovisas tillvägagångssättet hur vi lärde ut de olika elementen och elevernas respons, samt tankar som uppstod under övningsprocessen gång.

3.1 Att skriva sångtext med barn

Eftersom vårfestens tema var *Finland hundra år* ansåg vi att en egenskriven sångtext om Finland var passande. Enligt Harris & Crozier (2006, s.6) är det musklärarens uppgift att hålla eleverna intresserade, motiverade och ivriga att få musicera. Jag tror att vi behöll elevernas intresse och motivation eftersom vi valde en låt i en musikgenre som unga lyssnar på idag. När eleverna fick skriva texten gavs de möjlighet att prova på ett av låtskrivningens moment. Jag har tidigare spelat James Bays låt *Hold Back the River* med skolelever. Låten har ett skönt driv i sig och man kan leka med dynamiken. Rytmiken i den låten är till en början en utmaning för lågstadielever, men det blir roligt att spela när det fungerar. Vi valde att skriva den egna texten till denna låt.

Brainstorming med ord

Eleverna delades upp i mindre grupper och fick skriva ner ord som fick dem att tänka på Finland. Varje grupp fick sedan presentera sina ord för de andra grupperna. Eleverna delades in i nya grupper och fick nu skriva meningar av orden de hade kommit på. Årskurs ett till tre jobbade med refrängen och de äldre eleverna med verserna och bridgen. Vi lyssnade på "Hold back the river" ibland för att kolla att meningarna passade in i sångens melodi. När alla grupper var klara fick de läsa upp sina meningar för de andra grupperna. Jag och min syster tog sedan hem det som eleverna skrivit och ändrade på några fraser så att det skulle bli en bra helhet. Under följande lektion började vi öva på sången.

Skapande av melodiska meningar

Här såg man skillnader i om eleverna tänkte på att meningarna skulle passa in i sångens melodi eller inte. En del såg det som en skrivövning, där man skulle komma på enkla meningar om Finland. Andra var viktiga med att det skulle passa in i sångens rytm. En del av eleverna hittade snabbt rytmen i melodin och skapade

meningar som passade till melodin, medan andra skrev ner meningar som jag och min syster behövde skriva om så att de passade in i sången. Många hade svårt att hitta lämpliga meningar och skrev ner meningar som de sedan ville att jag skulle sjunga för dem. För att hjälpa dem på traven gav jag några exempel, det gjorde dock att eleverna tyckte att mitt förslag lät bra och kom inte på något eget. Jag lärde mig snabbt att jag inte borde ge förslag, utan endast stöda eleverna i att spinna vidare på de ord som de valt att använda i fraserna. Slutresultatet blev riktigt bra, och både vi och eleverna var nöjda med prestationen. (Se Bilaga 1)

3.2 Ensemblespel med barn

Min syster jobbade med att lära ut ackorden till låten som eleverna skulle spela, medan jag övade sången. Efter en lektion bytte vi elever, så att alla fick jobba med instrument en lektion och med sång en lektion. När alla hade lärt sig sångerna, ackorden och formen på låten de skulle spela, började vi öva tillsammans med hela gruppen.

Effektiv övning i 45 minuter och sedan en 15-minuters rast var ett lyckat koncept. Eleverna orkade koncentrera sig i ca 40 minuter, sen kände vi att de måste få frisk luft och röra på sig. Det var dock skillnader i hur lektionernas längd kändes passande för oss ledare, beroende på vad vi höll på med under lektionerna. Min syster som startade upp bandet kände att lektionerna var för korta i övningsprocessens början. Det var många olika instrument som skulle instrueras åt ivriga elever och då är 45 minuter ganska kort tid.

Att lära ut ackord

Det tar tid att visa ackord för gitarr och bas och att visa trumkomp samt ackord på pianot. Lyckligtvis hade pianisten och trummisen spelat tidigare, så min syster kunde satsa på att hjälpa basisten och gitarristerna i början. Eleverna fick lära sig de olika fingergreppen för ackorden och övade på att byta mellan två ackord åt gången. När de två första ackorden satt i muskelminnet fick de byta till ett nytt ackord. Repetition är avgörande i inläring av ackord. C-dur är ett ackord som på gitarr kräver träning för att få i muskelminnet, därför fick gitarristerna spela E-moll när basisten och pianisterna spelade C-dur. Detta klingade tillsammans som ett Cmaj7 ackord.

Samspel

De elever som spelade instrument under sin fritid kunde många ackord från tidigare. Det visade sig dock att de inte var vana att spela i grupp, för de lyssnade inte på de andra i bandet på samma sätt som nybörjarna. Exempelvis en elev som spelade trummor på fritiden använde sig av mer komplicerade komprytmer, men var i ett helt eget tempo. Det samma gällde även för en annan elev som spelat piano i flera år. Jag märkte att de elever som inte spelat instrument tidigare var mer lyhörda, även om de var osäkrare på ackorden. Eleverna som spelat tidigare (individuella instrumentlektioner) kände sig säkra på det de gjorde, men lyssnade inte på de andra lika mycket som nybörjarna. Enligt Gazard (2012, s. 69-70) är öronen de absolut viktigaste verktygen inom musicerande. Alla måste prioritera samspel genom att lyssna till varandra. För att alla skulle hålla samma tempo ropade vi ut ackorden med den rytmik som vi ville att de skulle spelas och hade en koskälla som stöd. Vi försökte även hålla ögonkontakt med eleverna i bandet och visa tempot med kroppen. Efter några övningar kunde även de elever som gärna spelade i eget tempo känna av den gemensamma pulsen och vi blev mer samspelta.

3.3 Körsång med barn

Under mina lektioner i sång kändes 45 minuter som en rätt lång lektion. Vi hade två sånger som vi skulle lära oss. Årskurs 1-3 skulle sjunga en av dem och årskurs 4-6 en av dem. Efter uppsjungningen hade vi gott om tid att öva. Under de första lektionerna, när vi lärde oss melodierna och sångtexterna, var 45 minuter en passande lektionslängd. När eleverna började kunna sånger fick jag använda tiden på ett mer konstruktivt sätt. Jag använde mig av rytmövningar och bodypercussionövningar mellan repetitionerna för att de skulle orka hela lektionerna.

Grunderna i sångteknik och körsång

Övning i sång var relativt nytt för eleverna. De hade förstås sjungit tidigare i skolan, men detta var första gången som de fick göra en djupdykning i sångteknik. Jag ville ge eleverna en inblick i grunderna för andning och stöd inom sång. Detta introducerades i uppvärmningen. Sedan när vi började sjunga påminde jag dem vid behov om det vi hade gått igenom. Eleverna hann ju förstås inte bemästra

användningen av stödet och andning i sången under detta projekt, men de fick lite verktyg för framtida sånguppträdanden.

Gazard (2012, s.73) lyfter fram betydelsen av att rösterna i en kör "svetsas samman". Med detta menar Gazard att körmedlemmarna bör vara lyhörda och anpassa volymen och fraseringen i sin sång för att kören ska låta samsjungen. Detta är något jag vanligtvis anser är av stor betydelse, men som jag inte fann som det centrala i detta projekt. Vi kunde inte fokusera på det med den tid som vi hade till förfogande. Jag lade märke till att en del elever inte ville höras. Jag vet inte om det berodde på osäkerhet i sången eller om de helt enkelt inte gillade att sjunga. Det är inte en självklarhet att alla elever tycker om att sjunga. Jag anser att ett av de övergripande målen i musikundervisningen bör vara att få alla elever att bli intresserade och se möjligheterna med sång. I denna skola fanns det elever som älskade att sjunga och sjöng så starkt de kunde. Jag övade nyansering i volym i de olika sångerna, men med den arbetsmängd som fanns lades inte tyngdpunkten på att få alla att sjunga likadant gällande volymen. För att få koristernas röster att smälta ihop menar Gazard att man inte enbart ska fokusera på dynamik, utan även frasering och uttal av exempelvis vokaler är avgörande faktorer.

Uttal och frasering

Uttal och frasering är något jag jobbade en hel del med. När sångtexterna lärdes ut var jag noggrann med att orden och fraserna skulle sjungas likadant av alla. Genom övning i engelskt uttal började eleverna sjunga sångfraserna på samma sätt, även rytmiskt.

De yngre eleverna sjöng sången som vi skrivit egen text till. I början lade jag fokus på fraseringen i sången. När eleverna började kunna texten (här läste vi ännu innantill) började vi diskutera vilka ord vi vill lyfta fram i fraserna. Efter det jobbade vi med nyansering. Några av eleverna ville gärna sjunga solo så de fick sjunga verserna som duon.

Sången som de äldre eleverna sjöng var på engelska, vilket medförde svårigheter för en del. De flesta kände igen melodin, eftersom sången är introsång till en känd svensk tv-serie, men majoriteten av eleverna hade aldrig lyssnat på texten. Vi började med att översätta texten. Texten är humoristisk och speciellt eftersom vi hade ändrat texten något. Eleverna fick nu sjunga om hur skönt det är att skolan

är slut och hur de har väntat på dagen då de får säga hejdå till skolan, vilket de tyckte var roligt. (Se Bilaga 2)

Jag fick lägga ner ganska mycket tid på att öva uttalet. Det var många svåra ord som fordrade repetition. Vid introduceringen av sången så kände jag att vi borde ha valt en svensk sång eller en mer känd sång på engelska. När vi kom längre in i övningsprocessen märkte jag dock att vi lyckligtvis hade tillräckligt med tid för att lära oss sången.

Att hålla alla elever motiverade

När eleverna kände sig säkra på texten så började vi sjunga hela sången. För att hålla en gemensam rytm så gick vi runt, klappade i händerna och stampade med fötterna när vi sjöng. När alla kände sig säkra på sången så lade jag till tersstämman. Enligt Gazard (2012, s.65-66) är det viktigt att hålla kvar intresset hos de starka eleverna. Detta fick jag tänka på i detta projekt. Några av eleverna var duktiga sångare och bemästrade även engelskan. Jag lade märke till att dessa elever blev rastlösa och lätt irriterade när vi tog igenom vissa delar av sången flera gånger. Gazard menar att man som ledare bör sträva till att få de starka eleverna/musikerna att känna att gruppen inte är lika bra utan dem och att de har en viktig roll inom gruppen. Gazard föreslår att man ger mer ansvar till dessa elever. Jag håller med Gazard i detta och i projektet gav jag solopartier till två av de elever som var säkra i sin sång. De hade sjungit solo tidigare och de var väldigt nöjda när de fick den uppgiften. En tredje elev, som inte ville sjunga solo men hade en självsäkerhet i sången, fick ta ledarrollen i tersstämman.

3.4 Stämsång med barn

Cederberg-Orreteg (2007, s. 159-160) menar att en del har en större medfödd förmåga för att sjunga stämmor än andra, men att man med rätt teknik kan få alla att sjunga stämmor. Cederberg-Orreteg föreslår att man börjar med *imitation*- eller *ekosång*, som följs av kanonsång. Efter det kan man börja med självständiga melodistämmor. Enligt Fagius (2007b, s. 141-144) har barn i 9-10 årsåldern förutsättningarna för att lära sig sjunga stämsång. Fagius föreslår även att man

börjar med kanon eller quodlibet³ innan man börjar använda sig av över- eller understämmor.

Att lära ut en tersstämma

I projektet provade vi på call and respons⁴-övningar i uppsjungningen, men utöver det förberedde jag inte eleverna på stämsång. Jag ville testa på att lära ut en enkel tersstämma med eleverna. Skulle vi ha haft mer tid för projektet hade jag förberett eleverna bättre för stämsång. Det att elevernas första kontakt med stämsång (förutom uppvärmningen) bestod av tersstämma var en chansning som jag valde att ta. En tersstämma valdes eftersom det följer samma intervall som melodin och jag tänkte att den därför borde vara lätt att sjunga (se Figur 2).

Stämfördelning

Eleverna hade inte sjungit i stämmor tidigare, förutom call and respons- övningar, så jag ville se om man kunde lära dem att sjunga tvåstämmigt. Jag delade på eleverna med säkra sångröster, så att åtminstone en stark och säker röst skulle finnas i vardera stämman. Jag sjöng tersstämman och valde ut tre elever som fick lära sig den. De lärde sig stämman snabbt när de sjöng tillsammans med mig. Det blev svårare när jag lät de andra sjunga melodin samtidigt. Jag sjöng hela tiden tersstämman, för jag märkte att de behövde mitt stöd för att hitta rätt startton. Problemet var att en del av eleverna i melodistämman började sjunga tersstämman istället. St. John (2010, s. 94) menar att körledare ofta ställer medlemmar med starka röster bredvid medlemmar med svagare röster, så att de starkare stöder de svagare. Detta är något jag även provade på. Som tidigare nämnt lät jag en av eleverna med starka och säkra röster leda tersstämman. Jag bad även en av de elever som var säkra på melodin att sjunga starkt så att alla andra kunde lyssna på hen när de blev osäkra. Detta fungerade och det lät bra.

---

³ Quodlibet är en komposition bestående av flera sånger med liknande harmonier som sjungs samtidigt. (Fagius, 2007)

⁴ Call and Respons består av en ledande stämma som sjunger en fras och sedan svaras av övriga stämmor.

I'm So Happy

Figur 2: Noter på tersstämman och melodin

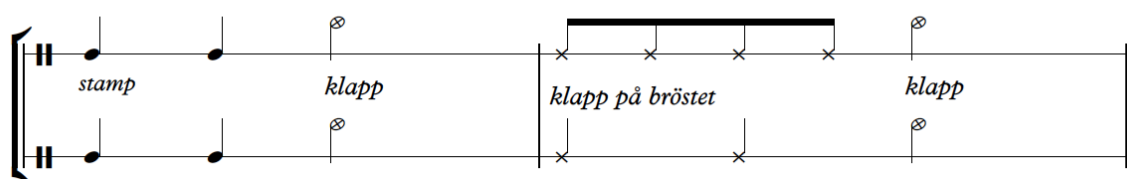
3.5 Body-percussion kontrollerar och övar motoriska färdigheter

Vi ville ge eleverna möjligheten att prova på body percussion till en av sångerna och gjorde därför en enkel rytm till Hold back the river (se Figur 3). I uppsjungningen under tidigare lektioner hade jag haft några övningar i body percussion, så konceptet var bekant för eleverna.

När rytmen introducerades kunde eleverna sången, så de fick koncentrera sig på rytmen. Det var ändå väldigt få som kunde sjunga och stampa eller klappa samtidigt, så vi bestämde oss för att inte använda body-percussion på vårfesten. Det blev ändå en rolig övning som även fick de elever som hade svårt att hålla rytmen med sina instrument att känna pulsen. Ett lättare alternativ till rytmen gavs och många av de yngre eleverna föredrog denna. Det var intressant att se att en del av de yngre eleverna klarade den svårare rytmen bättre än många av de äldre. Att testa på body-percussion visade sig vara en övning som lyfte fram skillnader elevernas motoriska färdigheter. Övningen i body-percussion visade vilka av eleverna som hade utvecklat ett starkt rytmiskt sinne. Harris & Crozier (2006, s. 38-39) menar att en del människor är födda med en känsla för rytm. För de som inte har en naturlig känsla för rytm kommer inlärning av ett instrument eller sång vara en större utmaning. Enligt Harris och Crozier bör musikläraren försöka komma åt

elevernas naturliga rytmisinne och därefter utveckla den. Harris och Crozier föreslår att man gör enkla övningar i rytmik för att kolla upp och träna elevernas rytmisinne. Övningen i body-percussion som vi gjorde med eleverna testade elevernas rytmisinne. Informationen som övningen gav var till stor hjälp när eleverna sedan sattes bakom kompinstrumenten. En elev som hade mindre utvecklat rytmisinne kunde sättas tillsammans med någon med mer utvecklat rytmisinne. Exempelvis på gitarr eller piano. Jag försöker sträva till att aldrig ha en mindre musikaliskt utvecklad elev ensam på sitt instrument.

Hold Back the River

Figur 3: Kompmall för övningen i body-percussion

De metoder vi använde oss av under låttextskrivandet hade vi aldrig använt oss av tidigare. Genom att ge eleverna ett tema som de skulle brainstorma kring och sedan göra meningar av försäkrade vi oss om att texten genomgående höll sig till temat. Vi anser att metoden fyllde sin funktion i denna grupp med elever. I undervisningen av ackord för eleverna förenklade vi och bytte ut en del ackord, för att de skulle vara av lämplig svårighetsgrad. Vi konstaterade att samspel är något som behöver få mogna i varje ensemble och är därför inget man bör ha allt för höga krav på när man arbetar med nybörjare. Detsamma gäller även i körsång. Eleverna bör sjunga en tid i kör innan de börjar lyssna på varandra. Genom att lägga fokus på uttal och fraserings får man rytmik i sångfraserna på köpet. För att eleverna ska kunna sjunga i stämmor bör de kunna sången väl och känna sig trygga i sin egen sång. Genom övning i body-percussion fick eleverna en känsla för pulsen i låten. Vi lärare kunde även genom denna typ av övningar se vilka av eleverna som kunde hålla tempot och hade mer utvecklat rytmisinne.

4 Generalrepetition och konserten

I detta kapitel ges en beskrivning och analys av generalrepetitionen med eleverna, som hölls vid festlokalen där själva vårfesten skulle hållas. Därefter ges en redovisning om hur själva konserten gick.

Två dagar före vårkonserten fick vi öva i festlokalen. Min syster kunde inte vara med under denna övning, så jag fick försöka styra ihop eleverna på egen hand. Lärarna hade placerat ut instrumenten färdigt på golvet nedanför scenen. De skulle ha skådespel på scenen så musikinslagen måste ske på golvet. Det var väldigt mycket eko i salen och tyvärr lite grumligt ljud. Gazard (2012, s. 95) poängterar att man i många fall inte har möjlighet att öva i konsertsalen på förhand, men att om man har möjlighet så ska man göra en ordentlig soundcheck.

Innan alla elever hade intagit sina platser hamnade jag med pianot på andra sidan salens breddsida från resten av kompgruppen. Det skulle inte bli något problem under själva festen eftersom min syster skulle stå vid trummisen och basisten med en koskälla och ge stöd, medan jag skulle finnas nära kören för att stöda dem. Under soundchecken var det dock ett problem. Jag blev tvungen att visa tempot med huvudet åt trummisen och ropa ut ackorden.

Kompgruppen överröstade kören helt, så vi fick dra ner väldigt mycket på volymen och trummisen fick försöka spela så svagt som möjligt. Eleverna som var nervösa från tidigare blev ännu mer nervösa. Efter att vi hade fått bättre balans i ljudet gick det bättre. Som tur hade vi tid att ta igenom flera gånger, så att eleverna hann lugna ner sig och känna att vi fixar det. Under denna repetition fick jag se hur viktigt det är att man som ledare alltid har ögonkontakt med eleverna för att de ska vara på samma plan. När jag hade ögonkontakt med trummisen höll han tempot.

Själva uppträdandet gick riktigt bra. Eleverna verkade inte bli allt för nervösa när de kom upp på scen framför en stor publik. De blev lite mer blygsamma i sången när föräldrarna lyssnade på. Det var roligt att se hur eleverna njöt av att få visa vad de hade lärt sig för sina föräldrar. Eleverna var nöjda och glada och det verkade även föräldrarna vara. Vi lärare var stolta över elevernas prestationer och projektets fina avslut.

5 Slutdiskussion

Slutdiskussionen inleds med en analys av de utmaningar jag upptäckte att grundskolans musikundervisning kan medföra. Därefter ges en summerande analys av projektets olika temaområden, dvs låtskrivning, inläring av ackord, ensemblespel och körsång samt övningar i body-percussion. Jag lyfter även fram egenskaper som jag under projektets gång upptäckte att en musiklärare möjligen har nytta av i sin undervisning. Avslutningsvis ges förslag till fortsatt forskning inom det temaområde som projektet behandlat.

Grundskolans musikundervisning kan medföra vissa utmaningar. Motivationen bland eleverna kan variera och inlärningsmetoderna bör anpassas efter gruppens behov, elevernas musikintresse samt skolornas musikutrustning. Som musiklärare bör man vara beredd på att man kan ha elever i klassen som inte är intresserade av att sjunga eller spela instrument. Utmaningen blir då att väcka intresse. I detta projekt var lyckligtvis nästan alla elever ivriga att få sjunga och spela tillsammans. Jag märkte att många av eleverna såg våra musiklektioner som ett trevligt avbrott i skolveckan. Vi hade väldigt roligt tillsammans och jag tror att många av eleverna fick mersmak för sång och ensemblespel. De flesta elever i denna skola var nybörjare på instrumentet de fick prova på i projektet, men var trots det ivriga att lära sig.

Att skriva en sångtext var nytt för eleverna. Inledningsvis var eleverna skeptiska till att skriva en egen text, men under processens gång växte intresset för uppgiften. Genom låtskrivning får eleverna använda sin kreativitet på ett ändamålsenligt sätt. Jag anser att låtskrivning är något man kunde göra oftare i skolorna. Min erfarenhet av låtskrivning är väldigt begränsad och jag vill förkovra mig i det för att ha mer att ge eleverna.

När man lär sig nya ackord är repetition det viktigaste. Ackordspel handlar inledningsvis om muskelminne. Därför är det viktigt att inleda med låtar med ett fåtal ackord och därefter successivt utöka elevernas "ackordbank". Under detta projekt hann eleverna lära sig spela olika ackord, men det var fortfarande svårt att

samspela - lyssna på varandra. Jag tror att samspelet kommer att utvecklas naturligt när eleverna får fortsätta spela och sjunga tillsammans.

Körsång i grundskolan anser jag är en givande och utvecklande musikform. Barn vågar ofta mer än vuxna och är öppna för att prova på olika sångsätt. En trygg miljö och god stämning i klassen är en förutsättning för att eleverna ska våga sjunga ut och släppa loss. Stämmövning tar tid och är något som måste få mogna. Eleverna bör vara säkra i sången för att klara av att hålla sin stämma. Elever med starka och självsäkra sångröster blir nyckelpersoner i gruppen för att få stämsången att fungera. I detta sammanhang är inte noter och notläsning viktigt. Här är det enklast att lära sig stämmorna utantill. Jag skulle gärna fortsätta att experimentera med barnröster i kör och hoppas på att någon gång få leda en barnkör. I ett framtida körprojekt med barn skulle jag under en längre tid förbereda eleverna för stämsång. På grund av tidsbrist introducerades stämman i den ena sången rätt tidigt i processen i detta projekt. Jag anser att detta inte är det ultimata arbetssättet. Körsångare behöver under en längre tid träna på att hålla sin stämma när andra sjunger en annan stämma.

Body percussion stöder känsla för puls i sånger, koordination och kan ge en god grund för framtida övningar i timing, puls, trumspel samt annan typ av instrumentspel. Övningar i body-percussion går alltid att förenkla eller göra mer komplicerade för att ge alla elever en utmaning.

Pedagogiska arrangemang är ett stöd för musikläraren i undervisningen. Arrangemangen ändras under processens gång och bör anpassas efter gruppens kunskap och färdighet. Jag har under projektets gång insett att en musiklärare bör vara flexibel. Man kan aldrig veta hur något kommer att fungera i en grupp, därför bör man som musiklärare vara öppen för att ändra sina metoder och mål. En musiklärare måste ha tålamod. En inlärningsprocess som man förväntat sig att skulle gå snabbt kan visa sig ha moment som behöver mogna under en längre tid. En musiklärare måste kunna hålla lugnet i stressiga och kaotiska situationer. På förhand uppgjorda ordningsregler, klara direktiv och mål för musiklektionerna är avgörande för att både elever och läraren ska lyckas.

Klara direktiv för hur man handskas med instrument, samspelar och hur man uppför sig under lektionerna är exempel på regler som en musiklärare bör ha tänkt igenom på förhand. Under en musiklektion kan ljudnivån lätt bli för hög. Det är av stor betydelse att alla elever förstår vikten av tystnad under lärarens instruktioner. En musiklärare bör vara en inspirerande, engagerad och motiverande person som strävar till att hjälpa alla elever. Differentiering är en förutsättning för att alla elever, oavsett kunskapsnivå ska kunna utvecklas.

I detta projekt har vi provat på flera av musikundervisningens olika element. Man kunde forska vidare kring ämnet genom att göra en mer djupgående undersökning i exempelvis körsång och stämsång med barn. Det skulle även vara intressant att studera vidare kring övningar i body-percussion som undervisningsmetod. Ensemblespel med barn är ett brett temaområde med utrymme för fortsatt forskning. Man kunde exempelvis göra en undersökning på ett mer djupgående plan kring samspel i grundskolans musikensembler.

Källförteckning

Cederberg-Orreteg, A. (2007). *Att komponera för barn*. I Fagius, G. (Red.). *Barn och sång*. Lund: Studentlitteratur

Fagius, G. (2007a). *Metoder och praktiska övningar*. I Fagius, G. (Red.). *Barn och sång*. Lund: Studentlitteratur

Fagius, G. (2007b). *Att fortsätta sjunga med barn*. I Fagius, G. (Red.). *Barn och sång*. Lund: Studentlitteratur

Gazard, P. (2012). *How to create a successful music ensemble : running your group & arranging the music*. London: Rhinegold Education : Music Sales Distribution Centre.

Harris, P. & Crozier, R. (2006). *The Music Teacher's Companion – A Practical Guide*. London: The Associated Board of the Royal Schools of Music.

St. John, P. A. (2010). *The Learner in Community*. Abeles, H. F. & Custodero, L. A. (Red.). *Critical Issues in Music Education*. Oxford; New York: Oxford University Press.

McAllister, A. & Södersten, M. (2007) *Barnröstens utveckling*. I Fagius, G. (Red.). *Barn och sång*. Lund: Studentlitteratur

Bilagor

Finland 100 år (Hold back the river, James Bay)
Intro på Piano: **Em7 G C G C G D**

[Vers 1]

Piano, gitarr, bas

Em7 G Em/C G

Finland, det är här vi bor

Em/C G D

Ett land med tusen sjöar

Rytminstrument

Em7 G Em/C G

Där vi kan ta ett dopp i sjön

Em/C G D

Efter en stund i bastun

[Refräng]

Em/C

Frihet och trygghet är Finland i dag.

Em/C

Alla får ha ett hem.

G

Finland blir hundra år gammalt i år.

G

Alla har kärlek, kärlek.

Mellanspel: **Em G**

[Vers 2]

Trummor

Em7 G Em/C G

Grannen min har ny traktor.

Em/C G D

Er e en Case eller Ferguson?

Em7 G Em/C G

Jag hitta en Pikachu idag,

Em/C G D

När jag plocka liljekonvalj.

[Refräng]

Trummor: Riden

//: **Em/C**

Frihet och trygghet är Finland i dag.

Em/C

Alla får ha ett hem.

G

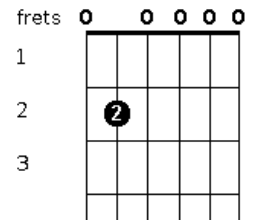
Finland blir hundra år gammalt i år.

G

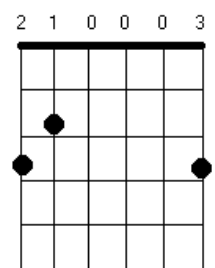
Alla har kärlek, kärlek.://

Bilaga 1

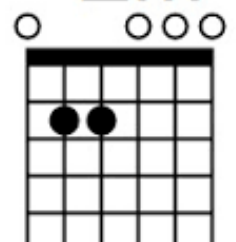
Em7

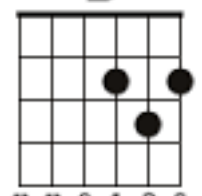
G

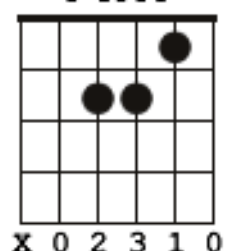
Em

D

Am

[Interlude]

Em7 G Em/C G

Ooh oho, oho, oho,

Em/C G D

Oho, oho, ohoh

[Bridge] *börjar svagt, växer och blir starkare*
Långa toner, bastrumman

G -----

Em/C-----

Under stjärnor, ska vi cykla ikväll, och i vattnet

Am-----

Speglas norrskenet.

G *basen, snabbt*

Em/C-----

Älgens skuggor, visas mellan träden, när den springer

Am -----

Break!

Genom skogens marker.

[Refräng] **Starkt**

Em/C

Frihet och trygghet är Finland i dag.

Em/C

Alla får ha ett hem.

G

Finland blir hundra år gammalt i år.

G

Alla har kärlek, kärlek.

Em/C

Frihet och trygghet är Finland i dag.

Em/C

Alla får ha ett hem.

G

Finland blir hundra år gammalt i år.

G

Alla har kärlek, Ooh.

[Bridge]

G

Em/C

Under stjärnor, ska vi cykla ikväll, och i vattnet

Am

Speglas norrskenet.

G

Em/C

Älgens skuggor, visas mellan träden, när den springer

Am

Genom skogens marker.

I'M SO HAPPY - Salem Al Fakir

Bilaga 2

Orgel Intro: **D A Bm D Esus E A**

Vers1:

Piano och Gitarr

(C) F
I'm so happy cause school is out
, C
School is out that makes me happy
, Dm
I've been waiting for so long
, Am
I thought this day would never come
, G F C
When I could wave and say goodbye

Vers2:

Bas, Tamburin och Triangel

I'm so happy, do you know why?
Do you know what makes me happy?
A whole day is going by
Without a single thought of school
And I can smile cause you'e not near

Refr:

Claves

La-lala-la la-lala-la

Vers3:

I'm so happy cause you are here
You're not here, it makes me happy
Finally it end sup here
Would like to know where you are going
Hope you could stay where you belong

Vers 4:

I'm so happy, that ain't wrong
There's nothing wrong with being happy
If you did listen to the song
We all can do this part together
Just grab your friend and sing along

Refr x 2

La-lala-la la-lala-la